

บทความพิเศษ

ความเป็นมาของอายุรศาสตร์ไทย*

ศาสตราจารย์นายแพทย์ สมชัย บวรกิตติ

ราชบัณฑิต ราชบัณฑิตยสถานแห่งประเทศไทย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ หน้า ๑๔๐๘ นิยามอายุรศาสตร์เป็นสาขาแพทยศาสตร์ที่ครอบคลุมการบำบัดรักษาโรคทางยา ซึ่งเป็นวิชาชีพที่แตกต่างจากศัลยศาสตร์ที่เป็นศาสตร์ครอบคลุมการบำบัดรักษาโดยการผ่าตัด ทั้งนี้ไม่รวมสูติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์และการคลอดบุตร

การรักษาผู้ป่วย หรือบำบัดโรค เป็นภูมิปัญญาที่มนุษย์ในแต่ละท้องถิ่นศึกษาค้นคว้าขึ้นเอง ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เท่าที่ทราบมีบันทึกความรู้เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บของคนไทยมาช้านานก่อนสมัยสุโขทัยขึ้นไป ครั้นมาในสมัยอยุธยา หน่วยงานการแพทย์จึงปรากฏ ทำเนียบศักดิ์นาข้าราชการพลเรือนมีทั้งกรมแพทย์ กรมหมอยา กรมหมอกุมาร โรงพระโอสถ ฯลฯ แต่ละกรมมีเจ้ากรม เช่น เจ้ากรมโรงพระโอสถ คือ ออกญาแพทย์พงศาวิสุทธาธิบดี

ในสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๙๔) เท่าที่มีบันทึกคือแพทย์นักสอนศาสนาชาวเยอรมัน Rev. Carl Augustus Gutzlaff และแพทย์นักสอนศาสนาชาวอังกฤษ Rev. Jacob Tomlin เข้ามาสอนศาสนาและแจกยา แต่ผู้ที่นำการแพทย์แผนปัจจุบันและวิทยาศาสตร์เข้ามาเผยแพร่อย่างแท้จริงคือแพทย์ชาวอเมริกัน Dr. Dan Beach Bradley และ Dr. Reynolds Samuel House ที่เข้ามาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๗

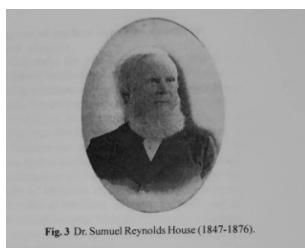

Fig. 3 Dr. Samuel Reynolds House (1847-1876).

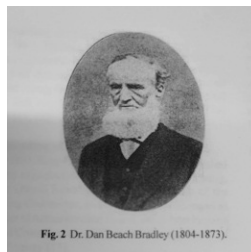

Fig. 2 Dr. Dan Beach Bradley (1804-1873).

Dr. Dan Beach Bradley

Dr. Samuel Reynolds House

การแพทย์แผนปัจจุบันในประเทศไทยเริ่มต้นจริงจังเมื่อโรงพยาบาลศิริราชเปิดทำการ ณ วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๑ มีนายแพทย์อังกฤษ Peter Gowan แพทย์ประจำสำนักพระราชวัง

หลวง เป็นแพทย์ที่ปรึกษาและมาตรวจผู้ป่วยเป็นครั้งคราว ต่อเมื่อศิริราชพยาบาลเปิดเป็นโรงเรียนแพทย์หลักสูตร ๓ ปี อาจารย์ท่านแรกคือมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน นายแพทย์ T. Heyward Hays ท่านทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๓ ทำการสอนไม่ถึงปีก็ลาออก แต่ก็ยังมาช่วยเป็นครั้งคราวอยู่ระยะหนึ่ง นายแพทย์ George Bradley McFarland ผู้ซึ่งได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นพระอภิวินิจฉัย มารับตำแหน่งแพทย์ใหญ่โรงพยาบาลศิริราชต่อ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๔ และมีนายแพทย์มิชชันนารีอเมริกัน Hans Adamsen ซึ่งได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นพระบำบัตสรพรโรค มาเป็นอาจารย์อีกท่านหนึ่ง หลังจากนั้นเมื่อโรงเรียนแพทย์ขยายหลักสูตรขึ้นเรื่อยๆ ตามแนวการสอนของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรป ได้มีอาจารย์ต่างประเทศเพิ่มขึ้น เช่น นายแพทย์ Egon Wachter สอนวิชาโรคเด็กและโรคระบบประสาท นายแพทย์ Walter B. Toy มิชชันนารีแคนาดาสอนฟาร์มาซีและพิษวิทยา Michael St. Ann Fernandes ชาวสิงหลเชื้อสายปอร์ตุเกสสอนฟาร์มาซีและพิษวิทยา หมอ Thomas Due Petersen ชาวเดนมาร์กสอนโรคผิวหนังและกามโรค หมอไลฮวด ติตติรานนท์ ภายหลังได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นพระยาบริรักษ์เวชการ และนายแพทย์ชาวอังกฤษ M. Carthew ที่ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นพระอายุรเวชวิจักษณ์สอนวิชาตรวจและรักษา

บทความนี้ได้รับเชิญจากประธานราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย (พลโท รวงศาสดราจารย์นายแพทย์วิชัย ประยูรวิวัฒน์) จดหมายเชิญวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ และจดหมายยืนยันวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ เพื่อลงพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์ครบ ๔๐ ปีของราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย กำหนดส่งต้นฉบับก่อนวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ โรงเรียนราชแพทยาลัย (ศิริราชพยาบาล) ถูกนำไปรวมเข้าในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งเป็นคณะแพทยศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๔๖๑ แต่งตั้งอาจารย์ทางอายุรศาสตร์ชุดแรกได้แก่พระอภิวินิจฉัย มีนายแพทย์ ดิว ปีเตอร์เซน เป็นหัวหน้าแผนกโอสถกรรม ร.อ.ท. ขุนบริหารเวชศาสตร์ (นุช พรหมผลิน) เป็นหัวหน้าฝ่ายกามโรค ร.อ.ท. ขุนเวชการพิเศษ เป็นหัวหน้าฝ่ายโรคเส้นประสาทและโรคภายใน นายพยุง เกตุวัน (หลวงพยุง

เวชศาสตร์) และนายสมานเวชกิจ (ขุนสมานเวชกิจ) เป็นผู้ช่วย ร.อ.ท.ขุนพินิจไวยการเป็นหัวหน้าฝ่ายไข้และทางเดินอาหาร ร.อ.ท.เชื้อม รัตนกนก (ขุนไอศถกรรม) และนายหนอม สุภัทร์พันธ์ (ขุนสุภัทร์เวชนุวิจารณ์) เป็นผู้ช่วย

วิลเลียม ฮาร์วีย์ เพอร์คินส์ MD, ScD, LLD, LittD

แพทย์ชาวอเมริกัน จบการศึกษาที่วิทยาลัยแพทย์เจฟเฟอร์สัน สรอ. พ.ศ. ๒๔๖๐ ท่านเป็นแพทย์มิสชันนารีที่ไปเริ่มงานเวชกรรมที่ภาคเหนือของประเทศไทย ต่อมาได้รับการแต่งตั้งเป็นแพทย์หัวหน้าภาควิชาอายุรศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๔๖๗ – ๒๔๗๓ โดยทุนสนับสนุนจากมูลนิธิโรดคีย์เฟลเลอร์ ท่านได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก นายแพทย์เพอร์คินส์เป็นอีกท่านหนึ่งที่มีบทบาทอายุรศาสตร์สมัยใหม่ในประเทศไทย

ศาสตราจารย์พระอภัยนันทราชพิศาล (กำจร พลังกูร)

ท่านศึกษาที่ Guy's Hospital Medical School ในกรุงลอนดอน ประเทศสหราชอาณาจักร ได้รับอนุมัติบัตรวุฒิ LRCP MRCS เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นแพทย์ประจำบ้านที่สหราชอาณาจักร ๑ ปี กลับประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๖๑ รับราชการที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ใน

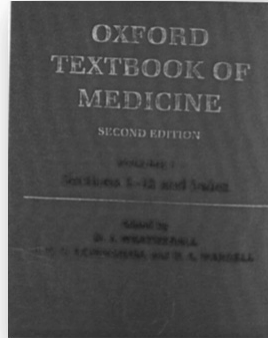
ตำแหน่งแม่กองโสตถกรรม ได้รับตำแหน่งหัวหน้าแผนกอายุรศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๗๓ และเป็นศาสตราจารย์แพทย์ไทยคนแรก ท่านได้รับความนับถือจากแพทย์ไทยเป็นปรมาจารย์อายุรศาสตร์ผู้เป็นตำนาน

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเสริฐ กังสดาลย์

ท่านสอบได้ทุนเล่าเรียนหลวง พ.ศ. ๒๔๖๕ ไปศึกษาวิชาแพทยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยเอเดินเบอร์ก ได้รับปริญญา MB ChB เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ และดูงานวันโรค ๓ เดือน ท่านเป็นแพทย์ไทยรุ่นแรกๆ ที่ได้รับปริญญา MB BS หรือ MB ChB จากสหราชอาณาจักรดังเช่นศาสตราจารย์นายแพทย์ใช้ ยูนิพันธ์ อาจารย์อายุรศาสตร์สาขาโลหิตวิทยาในคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านอาจารย์ประเสริฐ หรือ PK กลับมารับราชการเป็นอาจารย์อายุรศาสตร์ที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และเป็นกำลังสำคัญในการสอนวิชาอายุรศาสตร์ในยุคนั้น ท่านขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกอายุรศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๘ ท่านเป็นหัวหน้าอายุรแพทย์ ที่ส่งเสริมความเจริญด้านวิชาการอายุรศาสตร์เป็นที่ประจักษ์ ท่านสนับสนุนด้านวิจัยค้นคว้าเชิงลึกและกว้างที่เป็นผลให้อาจารย์แพทย์ในแผนกอายุรศาสตร์ได้เลื่อนวิทยฐานะจากแพทยศาสตรบัณฑิต (พบ) เป็นแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พด) ถึง ๔ ท่านได้แก่ศาสตราจารย์ นายแพทย์จำลอง หะริณสุต ด้านเวชศาสตร์เขตร้อน ศาสตราจารย์แพทย์หญิงสุภา ฉนนคร ด้านโลหิตวิทยา ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจิตร วีรานุกัตต์ ด้านอายุรศาสตร์ระบบทางเดินอาหาร และนายแพทย์สมชัย บวรกิตติ ด้านภูมิเวกินโรค (ภายหลังนี้ได้รับโปรดเกล้าฯ หลังจากท่านอาจารย์ประเสริฐ กังสดาลย์ถึงแก่อนิจกรรมแล้ว) อายุรศาสตร์ในยุคของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเสริฐ กังสดาลย์จึงกล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล อาจารย์ทุกสาขาวิชาได้ทำการศึกษาวิจัยส่งผลงานจำนวนมาก ไปเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้จัดการบริหารวารสารแพทย์ภาษาไทยให้เป็นวารสารภาษาอังกฤษ ทำให้ได้รับเข้าทำเนียบ Index Medicus ถึง ๒ ฉบับ ได้แก่ *Journal of the Medical Association of Thailand* และ *Asian Pacific Journal of Allergy and Immunology* อันเป็นอาณิสต์แก่นักวิชาการไทยในยุคนั้นจวบปัจจุบัน

ผลงานอายุรศาสตร์ของศิริราชที่เจริญเด่นมากในยุคนี้ได้แก่โลหิตวิทยา โรคระบบทางเดินอาหาร เวชศาสตร์เขตร้อน และออร์โธพีดิกส์ เป็นต้น ที่เป็นเรื่องภูมิใจคืออายุรแพทย์ไทย ๓ ท่านมีบทความลงพิมพ์ใน Oxford Textbook of Medicine และท่านหนึ่งในตำรา Sarcoidosis ของมหาวิทยาลัยนารา และตำราออร์โธพีดิกส์ของมหาวิทยาลัยโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ตำราโรคทรวงอกของมหาวิทยาลัยบอมเบย์ และตำราออร์โธพีดิกส์ของชมรมออร์โธพีดิกส์ ลอสแอนเจลิส สรอ

นอกจากนั้นเหตุการณ์ที่สำคัญยิ่งอีกเรื่องคือสาขาวิชาเวชศาสตร์เขตร้อนของภาควิชาอายุรศาสตร์ศิริราชได้แยกออกไปตั้งคณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล อันมีศาสตราจารย์นายแพทย์จำลอง หาริณสุตเป็นคณบดีคนแรก คณะใหม่แห่งนี้ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่วงการอายุรศาสตร์เขตร้อนของประเทศไทยไปทั่วโลก

ท่าน PK หัวหน้าภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทย์ศิริราชพยาบาลนั้น แม้มีเวลาทำการศึกษาวิจัยจำกัด เนื่องจากหน้าที่บริหาร ท่านก็ยังมีบทความจำนวนหนึ่งดังต่อไปนี้

๑๑. ไข้หวัดใหญ่ในไทย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๑๒. ไข้หวัดใหญ่ในไทย. สำนวนย่อ ๑๙๕๙-๖๐. ๓๓. ๒๒๓๗. ๑๓. ไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๖๑-๖๒. ๓๓. ๒๒๓๗. ๑๔. ไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๖๓-๖๔. ๓๓. ๒๒๓๗. ๑๕. ไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๖๕-๖๖. ๓๓. ๒๒๓๗. ๑๖. ไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๖๗-๖๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๑๗. ไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๖๙-๗๐. ๓๓. ๒๒๓๗. ๑๘. ไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๗๑-๗๒. ๓๓. ๒๒๓๗. ๑๙. ไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๗๓-๗๔. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๐. ไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๗๕-๗๖. ๓๓. ๒๒๓๗.	๒๑. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๒. การระบาดของไข้หวัดใหญ่. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๓. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๔. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๕. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๖. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๗. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๘. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๒๙. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๐. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗.	๓๑. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๒. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๓. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๔. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๕. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๖. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๗. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๘. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๓๙. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๐. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗.	๔๑. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๒. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๓. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๔. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๕. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๖. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๗. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๘. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๔๙. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗. ๕๐. ไข้หวัดใหญ่ในอินเดีย. สำนวนย่อ ๑๙๕๗-๕๘. ๓๓. ๒๒๓๗.

ศาสตราจารย์ นายแพทย์จำลอง หะรินสุต และศาสตราจารย์ แพทย์หญิงตระหนัก จิตต์หะรินสุต

ภาพนักศึกษาเวชศาสตร์เขตร้อน ถ่ายที่เมืองลิเวอร์พูล ประเทศอังกฤษ

อาจารย์ทั้งสองท่านเป็นแพทย์ระดับเหรียญทอง แต่เดิมท่านเป็นอาจารย์ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อมาท่านได้แยกออกไปก่อตั้งคณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล สร้างชื่อเสียงด้านเวชศาสตร์เขตร้อนระดับโลก และสร้างชื่อเสียงให้มหาวิทยาลัยมหิดลอย่างมาก

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิกิจ วีรานุกัตติ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิกิจ วีรานุกัตติเป็นแพทย์เหรียญทองของศิริราช กิตติศัพท์เหนือพิเศษด้านการศึกษาของท่านเริ่มตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ และรุ่งโรจน์สู่แพทย์ระดับชาติและนานาชาติ ท่านเป็นนักวิชาการด้านอายุรศาสตร์ระบบทางเดินอาหารที่มีผลงานเป็นที่อ้างอิงทั่วโลก รายละเอียดหาอ่านได้จากห้องสมุดคณะแพทย์ทั่วไป

ขออนุญาตกล่าวเรื่องส่วนตัวระหว่างท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์วิกิจ วีรานุกัตต์กับ ศาสตราจารย์นายแพทย์สมชัย บวรกิตติ ผู้เรียบเรียงบทความนี้ เพราะถ้าไม่มีท่านอาจารย์วิกิจ วีรานุกัตต์ช่วยเหลือ ก็จะไม่มีความหมาย บวรกิตติ ในวงการอายุรแพทย์ไทย ท่านอาจารย์หมอวิกิจ เป็นผู้พลิกผันชะตาชีวิตผู้เขียนจากแพทย์โรงพยาบาลจีนเอกชนให้ไปศึกษาที่มหาวิทยาลัย ลีเวอร์พูล สหราชอาณาจักร และเข้ารับราชการในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้โอกาส ดำเนินชีวิตก้าวหน้าสู่อายุรแพทย์ระดับชาติและนานาชาติ ที่มีผลงานถูกอ้างอิงไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ ครั้ง

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. นายแพทย์สมชัย บวรกิตติ

การเล่าเรียนของผู้เขียนบทความไม่โด่งดัง เรียนให้ผ่านไปแต่ละปี โชคดีที่ผ่านมรสุมด้าน การศึกษาได้ตลอด จากนักศึกษาเตรียมอุดมจุฬาลงกรณ์ฯ ปีที่ ๑ สอบเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑ ไปจบการศึกษาที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัย แพทยศาสตร์ ได้ไปศึกษาต่อที่สหราชอาณาจักรต่างประเทศ จากศาสตราจารย์ นายแพทย์วิกิจ วีรานุกัตต์ และศาสตราจารย์แพทย์หญิงตระหนักจิตต์ หะรินสุต อุปถัมภ์ เมื่อกลับประเทศไทย เกือบตกงานเพราะไปสมัครที่ภาควิชากุมารฯ เนื่องจากได้ศึกษาและทำงานที่ต่างประเทศด้านอู รเวชกุมารเวชศาสตร์มาตลอด โชคช่วยเมื่อเดินผ่านภาควิชาอายุรศาสตร์ได้พบศาสตราจารย์แพทย์ หญิงตระหนักจิตต์ หะรินสุต ท่านพาเข้าไปคารวะท่านศาสตราจารย์นายแพทย์ประเสริฐ กังสดาลย์ หัวหน้าภาควิชาอายุรศาสตร์ ทั้งๆที่ไม่เคยสนิทสนมเป็นส่วนตัว ท่านรับผู้เขียนเป็นอาจารย์ อายุรศาสตร์หลังจากสัมภาษณ์เพียง ๑๕ นาที เข้าใจว่าท่านสนใจผู้เขียนบทความที่ได้ศึกษาและ ผ่านงานเวชกรรมด้านวินโรคจากสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา และมีบทความลงพิมพ์ใน วารสารอเมริกันถึง ๔ บทความ

เมื่อได้เข้ารับราชการที่ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้ทำงาน ขยันขันแข็งในหน้าที่ และทำการศึกษาวิจัยเรื่องภูมิไวเกินวินโรค ได้โปรดเกล้าฯปริญญา แพทยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (พ.ด.) ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ตลอดเวลาทำงานได้มีผลงานการศึกษาวิจัย ด้านอูรเวชจำนวนหนึ่ง ในปีนี้จึงรวบรวมผลงานการศึกษารื่องหนึ่งจัดพิมพ์หนังสือ “กว่ากึ่ง ศตวรรษกับแร่ไยหิน”

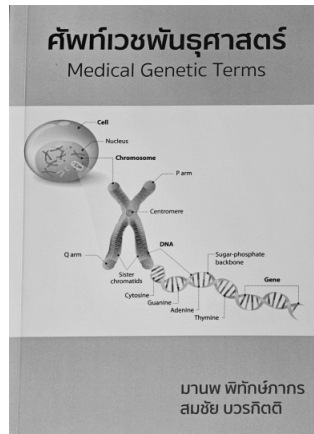
ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย

เหตุการณ์สำคัญที่เป็นหลักฐานความเจริญสูงสุดของอายุรศาสตร์ประเทศไทย ได้แก่ กำเนิดราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชจักรม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย เป็นสถาบันวิชาการแพทย์ระดับสูงสุด ไม่อยู่ในอาณัติมหาวิทยาลัย เป็นสถาบันเช่นเดียวกับราชวิทยาลัยอายุรแพทย์หลายแห่งของสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ภูมิฐานะขึ้นอยู่กัฝ่ายรัฐและฝ่ายสถาบันที่ต้องสนับสนุน ดังมีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งสมัยศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภชัย ไชยธีรพันธ์ อดีตหัวหน้าภาควิชาอายุรศาสตร์ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ไปเป็นประธานสถาบันแห่งนี้ ท่านต้องการวารสารอายุรศาสตร์ฉบับภาษาอังกฤษ ท่านไปเชิญผู้เขียนเป็นบรรณาธิการ ผู้เขียนปฏิบัติหน้าที่อยู่ ๒ ปี และวารสารกำลังจะได้รับพิจารณาจากสถาบันสุขภาพแห่งชาติ สหรัฐอเมริกาเพื่อบรรจุวารสารเข้าทำเนียบ Index Medicus เช่นเดียวกับวารสาร ๒ ฉบับ (จดหมายเหตุทางแพทย์ของแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย และวารสารภูมิแพ้และภูมิคุ้มกัน เอเชียแปซิฟิก) ที่ผู้เขียนได้จัดการให้ แต่เป็นเรื่องของโชคที่ประจวบกับช่วงเวลาปรับเปลี่ยนผู้บริหารของสถาบัน ทำให้เหตุการณ์ผลึกผันทำให้ไม่ได้โอกาสดำเนินการต่อ

ปัจฉิมลิขิต

ณ ปัจจุบัน อายุรศาสตร์ในประเทศไทยได้เจริญรุดหน้าอย่างมากและรวดเร็ว คุณภาพด้านวิชาการไม่ด้อยกว่าต่างประเทศ หน่วยงานอายุรศาสตร์ในประเทศไทยที่มีผลงานโด่งดังได้แก่ อายุรศาสตร์ประสาทวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศาสตราจารย์ นายแพทย์ก้องเกียรติ ภูณัท กันทรากร) อายุรศาสตร์ประสาทวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ศาสตราจารย์ นายแพทย์รุ่งโรจน์ พิทยศิริ) อายุรศาสตร์วิสัญญีวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ศาสตราจารย์ นายแพทย์ณัฐชัย ศรีสวัสดิ์) และเวชพันธุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ศาสตราจารย์ นายแพทย์มานพ พิทักษ์ภากร) ผลงานแขนงอื่นที่แม้ว่าจะแข็งแรงน้อยกว่า แต่ก็ไม่ห่างกันมาก

เอกสารประกอบการเรียบเรียง:

๑. ทรงสรรค์ นิลกำแหง, สมัชช บวรกิตติ. โรคภัยไข้เจ็บในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช. วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๕; ๒๗(๓): ๘๕๘-๘๖๑.
๒. การแพทย์แผนปัจจุบันในสมัยรัตนโกสินทร์ / Hfocus.org. จาก: <https://www.hfocus.org/content/2015/01/9103> เปิดอ่าน Saturday 17 January 2015.
๓. E. Harold Hinman. William H. Perkins, MD, ScD, LLD, LittD (189431967). *Arch Environ Health* 1968; 16: 604.
๔. นายหนวย. หมอบรัดเลย์กับกรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. พระนคร: รัชดาภิเษกการพิมพ์. ๒๕๐๘.
๕. E. Harold Hinman. William H. Perkins, MD, ScD, LLD, LittD (189431967). *Arch Environ Health* 1968; 16: 604.
๖. สมัชช บวรกิตติ, วิเชียร จีรวงส์, ประเสริฐ วัฒนคร, และคณะ. ศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมไทยในจารึก. วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๕; ๒๗(๓): ๗๐๐- ๗๒๖.
๗. มงคล เดชนครินทร์. เรื่องเมืองไทยบางเรื่องจากบันทึกของหมอบรัดเลย์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๗; ๔๑ หน้า.
๘. มงคล เดชนครินทร์. หมอบรัดเลย์กับประเทศไทย. วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๕; ๒๗(๔): ๒๙๗-๓๑๓.
วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖; ๒๘(๑): ๒๘๔-๓๐๕.
วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖; ๒๘(๒): ๓๑๕-๓๕๕.
วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖; ๒๘ (๓): ๒๙๓-๓๐๖.
วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖; ๒๘(๔): ๓๙๐-๖.
วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๗; ๒๙(๑): ๒๕๑-๒๖๕.
วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๗; ๒๙(๒): ๕๒๔-๕๔๔.
วารสารราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๗; ๒๙(๓): ๘๑๙-๘๔๓.

๑๖. มงคล เดชนครินทร์ (แปล). หมอบรัดเลย์กับประเทศไทย (Lord DC. Mo Bradley and Thailand). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๕๗; ๑๕๓ หน้า.
๑๗. จินตนา ศิรินาวิน (บรรณาธิการ). ตามรอยปฐนียาจารย์ หนังสือที่ระลึก ๒๔ ปี ตึก อักษุรักษ์ (หลังใหม่) และ ๑๒๐ ปี การเรียนการสอนอายุรศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. พิมพ์ที่สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๓.
๑๘. สมชัย บวรกิตติ. ๗๐ ปีราชบัณฑิตยสถาน ได้ร่วมพระบารมี ๓ รัชกาล. กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุขภาพการพิมพ์ จำกัด ๒๕๔๗; ๙๕ หน้า.
๑๙. สมชัย บวรกิตติ. อายุรศาสตร์-สี่แผ่นดิน (ตอนที่ ๑). สารศิริราช ๒๕๒๘; ๓๗(๕): ๓๙๑-๙๙.
๒๐. สมชัย บวรกิตติ. The first Thai Professor. สารศิริราช ๒๕๓๒; ๔๑: ๓๔๗.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารที่ใช้ในการเรียบเรียงบทความนี้ได้รับความกรุณาของนางสาวบงกช ประกิตติกุล บรรณรักษ์หอสมุดศิริราช